

Κυνηγώντας το αιώνιο: η μυστηριώδης ιστορία του ιδεογράμματος 永 (yǒng)

Είπαμε ότι για την εξάσκηση στην καλλιγραφία, ως ιδανικό ιδεόγραμμα φαίνεται το ιδεόγραμμα 永 (yǒng). Ο πρακτικός λόγος πίσω από αυτήν την επιλογή είναι «οι οκτώ τρόποι του γιόνγκ» (永字八法 yǒng zì bā fǎ), δηλαδή οκτώ βασικοί τύποι γραμμών. Υπάρχει όμως και μία κρυμμένη ιστορία, η οποία αναβιώνει στον νου των Κινέζων κάθε φορά που εξασκούνται στην γραφή του.

Το ιδεόγραμμα 永 (yǒng), λοιπόν, πρωτοεμφανίζεται κατά την δυναστεία Σανγκ (商代 shāng dài), η οποία κυβέρνησε από τον 16^ο έως τον 11^ο αιώνα προ Χριστού. Ήταν χαραγμένο επάνω σε κελύφη χελώνας (甲骨 jiǎ gǔ), τα οποία χρησιμοποιούνταν τότε για τους σκοπούς της μαντείας. Ωστόσο, η σημασία του ιδεογράμματος αυτού δεν παρέμεινε αμετάβλητη ανά τους αιώνες. Αντίθετα, η σημασία φαίνεται να διαμορφώνεται από έναν μυστηριώδη μηχανισμό παραγωγής συνειρμών που φαίνεται να δονεί την κινεζική ψυχή. Η ομοιότητα του ιδεογράμματος με εκείνο του νερού (水 shuǐ) δεν είναι τυχαία. Υπάρχει η γνώμη ότι το ιδεόγραμμα 永 (yǒng) αρχικώς εξεικόνιζε έναν άνθρωπο να σχίζει τα νερά ενός ποταμού κολυμπώντας. Μία ματιά στην απεικόνιση αυτού του ιδεογράμματος από την εποχή των Σανγκ πείθει πολλούς (βλ. σχέδιο). Στο σχέδιο, η μορφή ενός ανθρώπου (人 rén), η

απεικόνιση της οποίας έχει μείνει σχεδόν απaráλλακτη έως και τις ημέρες μας, τοποθετείται εν μέσω της ροής υδάτων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι η κάτω αριστερά γωνιώδης γραμμή έχει διατηρηθεί έως σήμερα στην γραφή του προκείμενου ιδεογράμματος.

Ο συσχετισμός του ιδεογράμματος 永 (yǒng) με το νερό είναι, ίσως, ο λόγος που στα παλαιότερα κείμενα εμφανίζεται και με την έννοια του *κολυμπάω*. Αργότερα, οι Κινέζοι γραμματικοί προσέθεσαν στο 永 (yǒng) τις γραμμές που αποκαλούνε «τρεις σταγόνες νερού» (三点水 sān diǎn shuǐ), ήτοι τις 氵, οι οποίες υποδηλώνουν συχνά κάποια σχέση με το υγρό στοιχείο. Έτσι, σε ιδεογράμματα όπως αυτό του ποταμού (河 hé), της ροής (流 liú), του αύλακος (沟 gōu) κλπ. παρουσιάζονται ακριβώς αυτές οι τρεις σταγόνες. Συνεπώς, το ιδεόγραμμα 永 (yǒng) με τις τρεις σταγόνες νερού εμπρός απορρόφησε τελικώς την έννοια του *κολυμπάω* και χρησιμοποιείται έως της σήμερα έτσι –π.χ. το ρήμα *κολυμπάω* γράφεται 游泳 (yóu yǒng).

Τότε ποιά έννοια απέμεινε στο 永 (yǒng); Η έννοια του αιωνίου. Και πώς κατέληξε να έχει αυτήν την έννοια; Και αυτή η σημασιολογική μεταβολή, παραδόξως, φαίνεται να έχει κάποια σχέση με την παρατήρηση των ποταμών. Οι περιοχές γύρω από τον Κίτρινο ποταμό και τον ποταμό Γιάνγκ Τσε απετέλεσαν την κοιτίδα του κινεζικού πολιτισμού. Δεν είναι περίεργο, λοιπόν, που έως και σήμερα οι Κινέζοι τους αποκαλούν με σεβασμό «ποταμούς-μητέρες» (母亲河 mǔ qīn hé). Αλλά και γενικότερα, το υγρό στοιχείο έχει εμπνεύσει την κινεζική φιλοσοφία. Λόγου χάριν, το *Τάο Τε Τζινγκ* (道德经

dào dé jīng) του Λάο Τσε (老子 lǎo zǐ) βρίθει αποσπασμάτων στα οποία ο άνθρωπος προτρέπεται να μιμηθεί τις αρετές του νερού. Οι πρώτοι Κινέζοι γραμματικοί, λοιπόν, πρέπει να παρατηρούσαν και να θαύμαζαν την αέναη ροή των ποταμών. Αυτό τους οδήγησε, προφανώς, έως του σημείου να συσχετίσουν ένα ιδεόγραμμα που εξεικονίζει την ροή του νερού με την έννοια του αιωνίου, του ατελείωτου. Κι έτσι έφθασαν οι Κινέζοι να λένε 永路 (yǒng lù), ατέλειωτος δρόμος, για να περιγράψουν τις μεγάλες διαδρομές. Και λένε, πάλι, 永生 (yǒng shēng), δηλαδή αιώνια ζωή, ή ακόμα 永世 (yǒng shì), το οποίον αποδίδεται περίπου ως «για όσο διαρκεί ο κόσμος», δηλαδή αιωνίως.

Παρόλα αυτά, στο προαναφερθέν *Τάο Τε Τζινγκ*, το οποίον θεωρείται ως το θεμελιώδες βιβλίο του Ταοϊσμού, αλλά και στα *Ανάλεκτα* (论语 lún yǔ) του Κομφουκίου (孔子 kǒng zǐ), το ιδεόγραμμα έχει πολύ μικρή παρουσία. Στο μεν *Τάο Τε Τζινγκ*, όπως προείπαμε, δεν απαντά καθόλου, ενώ στα *Ανάλεκτα* απαντά μία φορά με την έννοια του αιωνίου. Αργότερα, στα μεγάλα έργα του Κομφουκιανισμού όπως ο *Μένκιος* (孟子 mèng zǐ), απαντάει με την έννοια του αιωνίου. Είναι φανερό ότι κατά την εποχή των μεγάλων φιλοσόφων η σημασιολογική μεταμόρφωση του ιδεογράμματος είχε ολοκληρωθεί, αν και η χρήση του δεν ήταν συχνή σε όλα τα έργα.

Έτσι, κάθε φορά που ένας καλλιγράφος εξασκείται στην γραφή αυτού του ιδεογράμματος, ο νους του συγκεντρώνεται στην φιλοσοφική ιδέα του αιωνίου, μίας αστείρευτης δύναμης που δονεί την ύπαρξη των πάντων.